

Janusz Niczyporuk

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0003-1632-1784

janusz.niczyporuk@umcs.pl

Ewolucja form załatwienia sprawy administracyjnej

ABSTRAKT

Zagadnienie form załatwienia sprawy administracyjnej nie było dotąd analizowane w sposób kompleksowy. Przede wszystkim bowiem zwracano uwagę na poszczególne formy załatwienia sprawy administracyjnej, a mianowicie: decyzję administracyjną, postanowienie administracyjne, ugodę administracyjną i milczące załatwienie sprawy administracyjnej. Jeżeli dochodziło już do zbiorczych uogólnień, to ograniczały się one do decyzji administracyjnej i postanowienia administracyjnego, które zalicza się do klasycznych aktów administracyjnych. Tymczasem wprowadzenie ostatnio nietypowych form załatwienia sprawy administracyjnej, czyli ugody administracyjnej i milczącego załatwienia sprawy administracyjnej, zmusza do ponownej refleksji teoretycznej nad charakterystyką wyróżnionego ich katalogu. W szczególności należy podkreślić, że stanowią one substytut rozstrzygnięcia administracyjnego, za jaki uznaje się klasyczny akt administracyjny. Ewolucja form załatwienia sprawy administracyjnej prowadzi zatem do wniosku, że ich związek z jurysdykcją administracyjną przestaje być oczywisty.

Słowa kluczowe: decyzja administracyjna; jurysdykcja administracyjna; milczące załatwienie sprawy administracyjnej; postanowienie administracyjne; uгода administracyjna; załatwienie sprawy administracyjnej

WROWADZENIE

Głównym celem postępowania administracyjnego pozostaje nadal załatwienie sprawy administracyjnej, mimo wielu zmian ustawowych na przestrzeni ostatnich lat, które znalazły odzwierciedlenie przede wszystkim w zakresie obowiązywania Kodeksu postępowania administracyjnego¹, ponieważ jest on powszechnie uznawany za podstawowy akt prawny regulujący postępowanie administracyjne. W rezultacie obejmuje to jurysdykcyjne postępowanie administracyjne, skoro musimy zawsze mieć na względzie regulację prawną art. 1 pkt 1 i 2 k.p.a. Z jurysdykcyjnym postępowaniem administracyjnym mamy do czynienia w sprawie administracyjnej, gdy dochodzi do wiążącego ustalenia konsekwencji norm prawa administracyjnego materialnego przy zastosowaniu norm prawa administracyjnego procesowego, o ile zostały oczywiście zawarte w Kodeksie postępowania administracyjnego². Wobec tego sprawa administracyjna zostaje załatwiona przez rozstrzygnięcie o konsekwencjach prawnych. Musi zatem wtedy wystąpić konkretyzacja normy przedmiotowej, która skutkuje uwolnieniem jej mocy wiążącej³. Przy takim założeniu należy jurysdykcyjne postępowanie administracyjne utożsamiać z postępowaniem ogólnym, ponieważ znajdują w nim zastosowanie tylko i wyłącznie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego⁴. Poprzez analogię można jurysdykcyjne postępowanie administracyjne odnieść jeszcze do postępowania odrębnego

¹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2021, poz. 735 z późn. zm.), dalej: k.p.a.

² Zob. M. Zimmermann, *Z rozważań nad postępowaniem jurysdykcyjnym i pojęciem strony w Kodeksie postępowania administracyjnego*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Kamila Stefki*, Warszawa–Wrocław 1967, s. 433 i n.

³ Zob. T. Kielkowski, *Sprawa administracyjna*, Kraków 2004, s. 32.

⁴ Zob. T. Woś, *Kategorie postępowań jurysdykcyjnych*, [w:] *Postępowanie administracyjne*, red. T. Woś, Warszawa 2017, s. 97.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

(szczególnego), w którym przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego znajdą jedynie częściowe zastosowanie⁵. Natomiast nie można wówczas szukać powiązań z postępowaniem wyłączonym, w którym co do zasady nie znajdują zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego regulujące postępowanie jurysdykcyjne⁶.

TERMINOLOGIA FORM ZAŁATWIENIA SPRAWY ADMINISTRACYJNEJ

Z perspektywy form załatwienia sprawy administracyjnej staje się konieczne podjęcie najpierw rozważań terminologicznych. W związku z tym wypada teraz podkreślić, że termin „załatwienie sprawy” jest terminem prawnym (art. 1 pkt 2 oraz art. 35–38 k.p.a.). Jakkolwiek nie ma on swojej definicji legalnej, to jednak można wyraźnie stwierdzić, że pojęcie załatwienia sprawy należy dzisiaj sprowadzić do jej rozstrzygnięcia w drodze decyzji administracyjnej albo załatwiania milcząco (art. 1 pkt 1 *in fine* k.p.a.). Przy tym warto jeszcze dodać, że termin „załatwienie sprawy” jest terminem złożonym, ponieważ ujawnia się w nim występujący też samodzielnie termin „sprawa” (art. 35–38 k.p.a.). Niewątpliwie termin „sprawa” ma charakter prawny, ponadto wolno go utożsamiać z terminem prawnym „sprawa indywidualna” (art. 1 pkt 1 k.p.a.). Niestety, termin „sprawa indywidualna” nie ma swojej definicji legalnej, dlatego musi dalej zostać określony prawniczo, co jest dokonywane tradycyjnie w ramach terminu „sprawa administracyjna”. Tytułem przykładu można tutaj przywołać tradycyjny pogląd, że sprawę administracyjną stanowi, przewidziana w normach prawa administracyjnego materialnego, możliwość konkretyzacji w określonych w tych normach (ich hipotezach) stanach faktycznych wzajemnych uprawnień i obowiązków stron stosunku administracyjnoprawnego, którymi są organ administracyjny i indywidualny podmiot niepodporządkowany organizacyjnie temu organowi⁷. W tym kontekście termin „forma” jest terminem prawniczym, który odzwierciedla dający się wyodrębnić, prawem określony, o utrwalonych cechach typ faktu prawnego⁸.

Formy załatwienia sprawy administracyjnej podlegały wyraźnej ewolucji na przestrzeni niemalże stu ostatnich lat. Ponieważ ustawodawca, odnosząc się do wydawanych w ramach postępowania administracyjnego form załatwienia sprawy administracyjnej, używał najpierw pojęcia decyzji *sensu largo*, wyodrębniając decyzje główne i decyzje incydentalne (art. 72 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym⁹), stąd decyzja główna sprawę administracyjną, będącą przedmiotem postępowania administracyjnego, załatwiała co do jej istoty, względnie kończyła sprawę administracyjną w danej instancji. Tymczasem decyzja incydentalna rozstrzygała inne kwestie, wynikające w toku postępowania administracyjnego. Następnie ustawodawca w ramach już regulacji kodeksowej postępowania administracyjnego utrzymał merytoryczną konwencję dotychczasowej regulacji, chociaż przyjął nieco zmienioną siatkę pojęciową, gdyż wyodrębnił decyzję

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ Zob. idem, *Ogólne postępowanie administracyjne jurysdykcyjne. Uwagi wprowadzające*, [w:] *Postępowanie administracyjne...*, s. 122.

⁸ Por. K.M. Ziemiński, *Indywidualny akt administracyjny jako forma prawna działania administracji*, Poznań 2005, s. 138.

⁹ Dz.U. 1928, nr 36, poz. 341 z późn. zm.; dzisiaj już nieobowiązujące.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

sensu stricto (art. 97 k.p.a. w pierwotnym ujęciu) i postanowienie (art. 106 k.p.a. w pierwotnym ujęciu)¹⁰. W związku z tym decyzja *sensu stricto* załatwiała tradycyjnie sprawę administracyjną, ponieważ rozstrzygała sprawę administracyjną co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończyła sprawę administracyjną w danej instancji. Z kolei postanowienie nie mogło wówczas załatwiać sprawy administracyjnej, skoro dotyczyło poszczególnych kwestii wynikających w toku postępowania, ale nie rozstrzygało o istocie sprawy administracyjnej.

KATALOG FORM ZAŁATWIENIA SPRAWY ADMINISTRACYJNEJ

Ostatecznie doszło zatem do wyodrębnienia decyzji administracyjnej i postanowienia administracyjnego, lecz przypisano na koniec tym pojęciom nieco inne rozumienie. W efekcie tego decyzja administracyjna załatwia nadal sprawę administracyjną, o ile jednak przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego nie stanowią inaczej, ponieważ rozstrzyga sprawę administracyjną co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończy sprawę administracyjną w danej instancji (art. 104 k.p.a.). Natomiast postanowienie administracyjne może wyjątkowo załatwiać sprawę administracyjną, skoro dotyczy poszczególnych kwestii wynikających w toku postępowania administracyjnego, przy tym nie rozstrzygając zasadniczo o istocie sprawy administracyjnej, jednakże przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego mogą o tym stanowić inaczej (art. 123 k.p.a.). Niedawno pojawiła się jeszcze ugoda administracyjna, gdy dokonano kolejnej nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego, jako alternatywny dla decyzji administracyjnej i niewładczy sposób rozstrzygania spraw administracyjnych (art. 114 k.p.a.)¹¹. Bez wątplenia ugoda administracyjna jest dopuszczalnym sposobem polubownego załatwienia sprawy administracyjnej, co realizuje zasadę polubownego rozstrzygania kwestii spornych (art. 13 k.p.a.)¹². Ostatnio przewidziano zarazem, przy okazji kolejnej nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego, milczące załatwienie sprawy administracyjnej (art. 122a § 1 k.p.a.)¹³. Dzisiaj sprawa administracyjna jest zatem rozstrzygana nie tylko w drodze decyzji administracyjnej, ale także może być czasami „załatwiana milcząco”, jeżeli przepis szczególny tak stanowi¹⁴.

Z całą pewnością staje się konieczne ustalenie rozumienia dwóch wymienionych na końcu pojęć, których desygnaty nie zostały wystarczająco określone prawnie. Pojęcie ugody administracyjnej sprowadza się najczęściej do czynienia sobie przez strony postępowania administracyjnego ustępstw w zakresie ich praw i obowiązków¹⁵. Wobec tego pojęcie ugody administracyjnej należy konsekwentnie rozumieć jako zawarte przed organem administracji

¹⁰ M. Dyl, *Postanowienia*, [w:] *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2020, s. 241.

¹¹ Zob. M. Strożek-Kucharska, K. Grochol, *Ugoda administracyjna w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego z 2017 r.*, [w:] *Nowe instytucje procesowe w postępowaniu administracyjnym w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 2 kwietnia 2017 r.*, red. A. Gronkiewicz, A. Ziółkowska, Katowice 2017, s. 76; art. 11 pkt 55 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1980, nr 4, poz. 8 z późn. zm.).

¹² Zob. M. Grzywacz, *Ugoda administracyjna*, [w:] *Postępowanie administracyjne...*, s. 223.

¹³ Zob. ustawę z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2017, poz. 935).

¹⁴ Zob. M. Kamiński, *Milczące załatwienie sprawy*, [w:] *Postępowanie administracyjne...*, s. 446.

¹⁵ Zob. H. Knysiak-Sudyka, *Ugoda administracyjna*, [w:] *Postępowanie administracyjne...*, s. 432.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

porozumienie stron, regulujące ich wzajemne prawa i obowiązki w indywidualnej sprawie będącej przedmiotem postępowania administracyjnego¹⁶. Innymi słowy, w pojęciu ugody administracyjnej wolno odnaleźć zawarte w postępowaniu administracyjnym porozumienie stron, regulujące ich wzajemne prawa i obowiązki w indywidualnej sprawie należącej do właściwości organów administracji i zatwierdzone przez organ administracji prowadzący postępowanie¹⁷. Natomiast pojęcie milczącego załatwienia sprawy administracyjnej nie doczekało się jeszcze utrwalonego rozumienia¹⁸. Oczywiście musi ono krystalizować się wokół idei dorozumianego aktu administracyjnego, a dokładniej konstrukcji fikcji prawnej rozstrzygnięcia¹⁹, ponieważ zakłada wprowadzenie fikcji pozytywnego załatwienia sprawy administracyjnej, czyli uwzględnienia żądania strony postępowania administracyjnego, w razie braku reakcji organu administracji na działania strony postępowania administracyjnego w określonym terminie²⁰.

FORMY ZAŁATWIENIA SPRAWY ADMINISTRACYJNEJ JAKO ROZSTRZYGNIECIA ADMINISTRACYJNEGO

Takie formy załatwienia sprawy administracyjnej w postępowaniu administracyjnym trzeba następnie utożsamić z czynnościami rozstrzygającymi (decydującymi), skoro uzyskują walor rozstrzygnięcia administracyjnego²¹. Podział rozstrzygnięć wydawanych przez organ administracji w toku postępowania administracyjnego został najpierw oparty na klasycznym założeniu, zgodnie z którym decyzja administracyjna – jako akt stosowania norm prawa administracyjnego materialnego – rozstrzyga sprawę administracyjną, co do istoty, przez ukształtowanie sytuacji prawnej strony postępowania administracyjnego w płaszczyźnie norm prawa administracyjnego materialnego, natomiast postanowienie administracyjne – jako akt stosowania norm prawa administracyjnego procesowego – nie kształtuje sytuacji materialnoprawnej strony postępowania administracyjnego, a jedynie rozstrzyga kwestie procesowe, które wyłaniają się w toku postępowania administracyjnego²². Aczkolwiek przepisy prawa modyfikują niejednokrotnie przedstawione założenie, dopuszczając z jednej strony możliwość wydawania decyzji administracyjnej będącej wyłącznie aktem stosowania prawa administracyjnego procesowego (decyzja o umorzeniu postępowania administracyjnego), z drugiej zaś możliwość wydawania postanowienia administracyjnego,

¹⁶ Zob. W. Chróścielewski, *Akty kończące postępowanie*, [w:] W. Chróścielewski, J.P. Tarno, *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*, Warszawa 2004, s. 160.

¹⁷ Zob. J. Wyporska-Frankiewicz, *Publicznoprawne formy działania administracji o charakterze dwustronnym*, Warszawa 2010, s. 106.

¹⁸ Zob. J. Wegner, *Instytucja milczącego załatwienia sprawy przez administrację publiczną*, Warszawa 2021, s. 85 i n.

¹⁹ *Ibidem*, s. 23 i n.

²⁰ Zob. T. Majer, *Milczące załatwienie sprawy administracyjnej*, [w:] *Podstawowe instytucje postępowania administracyjnego*, red. P. Krzykowski, A. Skóra, T. Majer, Olsztyn 2020, s. 192.

²¹ Zob. G. Łaszczycza, *Postanowienie administracyjne w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 31.

²² Zob. M. Bogusz, *Postanowienie materialnoprawne*, [w:] *Leksykon prawa administracyjnego materialnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016, s. 153–154.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

które wywołuje skutki dla sytuacji materialnoprawnej strony postępowania administracyjnego²³.

Dzisiaj trudno jednak mówić o zachowaniu klasycznego podziału rozstrzygnięć, które wydaje organ administracji w postępowaniu administracyjnym, skoro należy jeszcze mieć na uwadze nowe formy załatwienia sprawy administracyjnej. Oczywiście ugoda administracyjna jest wtedy substytutem klasycznego rozstrzygnięcia administracyjnego²⁴, gdyż oznacza ona rezygnację z władczego i jednostronnego rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej na rzecz takiego jej załatwienia, które powstało w wyniku wzajemnych ustępstw stron postępowania administracyjnego²⁵. Tym niemniej ugoda administracyjna jest uznawana za prawną formę działania administracji, która posiada do tego stopnia wykształcony charakter, że Kodeks postępowania administracyjnego może ją eksponować jako odrębną formę załatwienia sprawy administracyjnej²⁶. Podobnie milczące załatwienie sprawy administracyjnej stanowi jedynie substytut klasycznego rozstrzygnięcia administracyjnego²⁷. Milczące załatwienie sprawy administracyjnej przyjmuje bowiem postać rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej co do istoty, zgodnie z treścią i zakresem żądania strony postępowania administracyjnego, które w następstwie zaniechania organu uznaje się na mocy fikcji prawnej (art. 122a § 2 *in principio* k.p.a.) za uwzględnione w całości²⁸. Można je zatem traktować jako prawną formę działania administracji, za pomocą której organ ten wyraża milcząco swoją wolę²⁹. Milczenie administracyjne konstituuje więc odrębną formę załatwienia sprawy administracyjnej, która nie opiera się na działaniu organu administracji.

GRUPY FORM ZAŁATWIENIA SPRAWY ADMINISTRACYJNEJ

W konsekwencji należy teraz stwierdzić, że formy załatwienia sprawy administracyjnej nie mają jednolitego charakteru. Z jednej strony trzeba bowiem wyróżnić klasyczne formy, za jakie uznaje się decyzję administracyjną i postanowienie administracyjne, natomiast z drugiej strony konieczne jest uzupełnienie ich obecnie o nieklasyczne formy, które są utożsamiane z ugodą administracyjną i milczącym załatwieniem sprawy administracyjnej. Klasyczne formy załatwienia sprawy administracyjnej nie mogą jednak zostać przeciwstawione nieklasycznym formom załatwienia sprawy administracyjnej, ponieważ ujawniają się między nimi powiązania funkcjonalne, gdyż ugoda administracyjna wymaga zatwierdzenia przez organ administracji, przed którym została zawarta w formie postanowienia administracyjnego, co jest warunkiem przyznania jej mocy prawnej (art. 118 § 1 k.p.a.)³⁰. Zatwierdzona ugoda administracyjna wywiera takie same skutki prawne, jak decyzja administracyjna wydana w toku postępowania administracyjnego zgodnie z art. 121 k.p.a. Z kolei milczące załatwienie sprawy administracyjnej pojawia się dopiero wówczas, gdy organ administracji w ustawo-

²³ *Ibidem*, s. 154.

²⁴ Zob. W. Wierzbowski, *Istota i rozwój postępowania administracyjnego*, [w:] *Postępowanie administracyjne...*, s. 2.

²⁵ Zob. J. Wyporska-Frankiewicz, *op. cit.*, s. 77–78.

²⁶ *Ibidem*, s. 75.

²⁷ Zob. M. Kamiński, *op. cit.*, s. 447.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Zob. J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016, s. 449.

³⁰ Zob. H. Knysiak-Sudyka, *op. cit.*, s. 438.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

wym terminie nie załatwi sprawy administracyjnej w drodze decyzji administracyjnej. Ze wewnętrznym potwierdzeniem milczącego załatwienia sprawy administracyjnej staje się natomiast zaświadczenie wydane w formie postanowienia administracyjnego (art. 122f § 1 k.p.a.)³¹.

W związku z tym należy formy załatwienia sprawy administracyjnej zaliczyć do dwóch podanych wyżej grup, przy zastosowaniu kryterium sposobu odwołania się do rozstrzygnięcia administracyjnego. Jeżeli uzyskują zatem samoistnie walor rozstrzygnięcia administracyjnego, to mamy do czynienia z klasycznymi formami załatwienia sprawy administracyjnej. Ten punkt widzenia pozwala następnie wyeksponować władczość klasycznych form załatwienia sprawy administracyjnej, bo przecież cechują się jednostronnością podejmowanego rozstrzygnięcia i pośrednim dochodzeniem do rozstrzygnięcia. Organ administracji wykorzystuje tutaj władztwo administracyjne, gdy rozstrzyga o prawach lub obowiązkach strony postępowania administracyjnego, wydobywając je z normy prawa administracyjnego materialnego w danej sytuacji faktycznej³². Gdy nie można doszukać się samoistnego waloru rozstrzygnięcia administracyjnego, to odnajdujemy nieklasyczne formy załatwienia sprawy administracyjnej. Taki punkt widzenia podważa zarazem władczość nieklasycznych form załatwienia sprawy administracyjnej, ponieważ nie cechują się tutaj zasadniczo jednostronnością rozstrzygnięcia i pośrednim dochodzeniem do rozstrzygnięcia. Organ administracji może bowiem w zawężony sposób wykorzystać swoje władztwo administracyjne, gdy zatwierdza ugodę administracyjną lub rezygnuje z kompetencji przy milczącym załatwieniu sprawy administracyjnej.

PODSUMOWANIE

Biorąc pod uwagę powyższe, należy aktualnie skonstatować ewolucję załatwienia sprawy administracyjnej, ponieważ wykształciły się dwie nowe jej formy, które nie wykazują tradycyjnie rozumianego związku z jurysdykcją administracyjną. Załatwienie sprawy administracyjnej w drodze jedynie decyzji administracyjnej lub porozumienia administracyjnego przestało bowiem odpowiadać potrzebom współczesnego obrotu administracyjnoprawnego. Przede wszystkim chodzi o jego demokratyzację i usprawnienie, do czego szczególnie nadają się teraz ugoda administracyjna i milczące załatwienie sprawy administracyjnej. Ale trzeba uczciwie przyznać, że wprowadzenie ugody administracyjnej i milczącego załatwienia sprawy administracyjnej budzi kontrowersje, które mają różnicowany zakres. Z perspektywy systemowej ocenia się, że podważają one utrwalony dotychczas charakter form załatwienia sprawy administracyjnej, ponieważ nie są zasadniczo władcze. Poza perspektywą systemową kwestionuje się też ich praktyczne znaczenie, lecz nie wynika to z ich konstrukcji prawnej. Szczególnie widać to w przypadku ugody administracyjnej, która odnotowuje nieliczne przypadki zastosowania, chociaż tkwią w niej ogromne możliwości³³. Gdy chodzi o milczące załatwienie sprawy administracyjnej, to spada na nie zupełnie niezasłużona krytyka, ponieważ odwołuje się do niego mało ustaw prawa administracyjnego materialnego.

³¹ Zob. A. Gronkiewicz, *Milczące załatwienie sprawy jako nowa instytucja postępowania administracyjnego*, [w:] *Nowe instytucje procesowe...*, s. 236.

³² Zob. J. Zimmermann, *Polska jurysdykcja administracyjna*, Warszawa 1996, s. 129.

³³ Zob. M. Strożek-Kucharska, K. Grochol, *op. cit.*, s. 77.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Bogusz M., *Postanowienie materialnoprawne*, [w:] *Leksykon prawa administracyjnego materialnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016.
- Chróścielewski W., *Akty kończące postępowanie*, [w:] W. Chróścielewski, J.P. Tarno, *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*, Warszawa 2004.
- Dyl M., *Postanowienia*, [w:] *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2020.
- Gronkiewicz A., *Milczące załatwienie sprawy jako nowa instytucja postępowania administracyjnego*, [w:] *Nowe instytucje procesowe w postępowaniu administracyjnym w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 2 kwietnia 2017 r.*, red. A. Gronkiewicz, A. Ziółkowska, Katowice 2017.
- Grzywacz M., *Uгода administracyjna*, [w:] *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2020.
- Kamiński M., *Milczące załatwienie sprawy*, [w:] *Postępowanie administracyjne*, red. T. Woś, Warszawa 2017.
- Kiełkowski T., *Sprawa administracyjna*, Kraków 2004.
- Knysiak-Sudyka H., *Uгода administracyjna*, [w:] *Postępowanie administracyjne*, red. T. Woś, Warszawa 2017.
- Łaszczycza G., *Postanowienie administracyjne w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011.
- Majer T., *Milczące załatwienie sprawy administracyjnej*, [w:] *Podstawowe instytucje postępowania administracyjnego*, red. P. Krzykowski, A. Skóra, T. Majer, Olsztyn 2020.
- Strożek-Kucharska M., Grochol K., *Uгода administracyjna w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego z 2017 r.*, [w:] *Nowe instytucje procesowe w postępowaniu administracyjnym w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 2 kwietnia 2017 r.*, red. A. Gronkiewicz, A. Ziółkowska, Katowice 2017.
- Wegner J., *Instytucja milczącego załatwienia sprawy przez administrację publiczną*, Warszawa 2021.
- Wierzbowski W., *Istota i rozwój postępowania administracyjnego*, [w:] *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2020.
- Woś T., *Kategorie postępowań jurysdykcyjnych*, [w:] *Postępowanie administracyjne*, red. T. Woś, Warszawa 2017.
- Woś T., *Ogólne postępowanie administracyjne jurysdykcyjne. Uwagi wprowadzające*, [w:] *Postępowanie administracyjne*, red. T. Woś, Warszawa 2017.
- Wyporska-Frankiewicz J., *Publicznoprawne formy działania administracji o charakterze dwustronnym*, Warszawa 2010.
- Ziemski K.M., *Indywidualny akt administracyjny jako forma prawna działania administracji*, Poznań 2005.
- Zimmermann J., *Polska jurysdykcja administracyjna*, Warszawa 1996.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016.
- Zimmermann M., *Z rozważań nad postępowaniem jurysdykcyjnym i pojęciem strony w Kodeksie postępowania administracyjnego*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Kamila Stefki*, Warszawa–Wrocław 1967.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz.U. 1928, nr 36, poz. 341 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2021, poz. 735 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1980, nr 4, poz. 8 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2017, poz. 935).